

ՀԱՆԴԵՍ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Վ Ի Պ Ա Ս Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԾՆՈՂԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆՆԱՅԻ

(Պր. Լթ, 92, 168, 285, — 10, 93):

Գ Լ Ո Ւ Խ Է:

Պանդխտորիան. — Բոսպրենց:

Մարքէզն, իւր կրնն և Անտա՛Սթանս բերգաբաւ, զաբէն երկն գոհներն փակուելէն յառաջ և արուարձանին աներէն միշտ ապաստեցին՝ որ իրենց խոտապուած առաջնորդներն հասնին, ու երբ նոքա եկին՝ ճամբայ երկն: Առաջուց իրենց սընտուկներն գեղացւոյ սայլով մի ճամբայ գրեթէին, որոց մէջ պարտիզպանական գործիներ գրուած էին. իսկ ճամբորդներն անցուգարձի բանուկ ճամբայն թողլով արսեւրուն մէջէն երթալուն համար՝ երեք չորս ժամէն ետև հազիւ հասնին՝ Լիքսամուրդին դքսութեան ճամբուն վերայ եղած սահմանագիծին վերջին գիւղն: Մարքէզն աղատելուն վրայ ուրախացած՝ հոգեւորութիւն չէր իմանար. իսկ կրնն փափուկ մեծցած և երկայն ատեն քայլելու վարժած չլինելով հազիւ ռափ վրայ կարող էր կալ և եթէ իւր այրն ու աղջկին նմա չգտնէին՝ կորող պիտի չլինէր մինչև հոն հասնիլ: Աննա հօրն վառագէ ազատելուն և մօրն սէրն վաստակելուն համար՝ ըտրորովին յանձնէ գուրսեւրած՝ աներկիւղ առաջ կերթար. խեղճն չէր գիտեր թէ ինչ գործադրութիւններ գեռ պիտի գային իւր և ընտանեաց զբաւին: Հասած գիւղերին յոյժ ստաւ ժամանակ մը. նացին, վախելով որ ետևնուն մարդ չհասնին. բայց երբ միտնգամ սահմանագիծին անցան՝ ալ մեր ճամբորդներն հանգիստ չունչ առնուլ սկսան. նոցա այնպէս կերեւի թէ վրաներէն ծանր բեռ մը տանում էին: Իրենց կուհի գողնէն օտկաւ մի հեռի պտնդովի մի մէջ գտին. նմանապէս ծանր ու բաց կառք մի զորյառաջագոյն եկած առաջ նորդն՝ հոն տեղի գեղացիներէն վարձած էր, և այն կտուց մէջ մտնելու հետեւ և աղջկանն համար հանգիստ նստարան մի շինած էր. բայց Աննա չուզէր հոն բազմիլ, այլ բռնադատաց զհայրն որ երէն մարդիւհուհույն քով նստի, կնքն ալ աղէկ գէշ մօրն օտից քով պլորեցնաւ նստած: Սրկուրքին խեղճ պանդխտներն Լիքսամուրդին քաղաքն եկին. հոն հասին Հնաոսին սիրանիացի մի իրենց այցելութիւն եկն տեսելով թէ ինչն մարքէզնին Փոնտէ իշխանին կողմանէ պաշտօն ունէր:

Փոնտէիսէն եկած պանդխտներն ժողովելու և զինուոր գրեւելու: Այն մարզն հազիւ գուրս էլիւր էր ուրիշ մի հնաւ դերակոմս Միրապոյի կողմանէ՝ որ Միրապոյ ճարտարախօսին եղբայրն և թիւրքերի գնդին վաղեմի գնդապետն էր: Մարքէզն յոյժ զայրանալով որ օտար երկիր սոք կոխածին պէտ՝ շահասէր և բաղդախոյզի մարդիկ իւր առջնն կրնէին՝ այլոց թշուառութեանն օգուտ քաղելու համար, արատախանէց նոցա որ Փոնտէի իշխանն անձամբ չառած՝ քանի մի ձեռք զարնելու միայն չունէր:

Սրկորդ օրն Թրեւէքաղաքն հասին, և անտի երկրէն յառաջ մարքէզն ուղեց որ իւր աղջկին այս հաշակաւոր քաղաքն պաշտցնէ՝ որ նախկին Կեդոսաց մանաւանդ թէ քովագաւ Եւրոպայի առնէն հին քաղաքներէն մին է. որովհետև Հռովմայեցւոյ մինչև Հակոնոսի հեղեբն արշաւած ժամանակ այս Թրեւէքի կամ Թրեւէք քաղաքն տարաւոր և շինուած քով զարգարուած ու պարսպով մարցած էր. ժամանակահետք թիւնն ու արուեստներն ալ ծաղկած, և ժողովուրդն ի վաղուց հետէ կրթուած և քաղաքական կարգերով զարդալած էին. այնպէս որ Հռովմայեցիք զայն (Ինգլիսի) Պէճլիքայի մայրաքաղաքն արարին, և յետոյ Կեդոսաց կուսակալն ալ հոն կը նստէր: Նախ և առաջ Սուրբ Պետրոս մայր եկեղեցին զնացին և Աստուծոյ շնորհակալ եղեն այն իրենց յայտնի ցուցած պաշտպանութեան համար, և յետոյ եկեղեցւոյն ամեն զին պարսեցան, որոյ ճակատն և արևելեան կողմն հռովմական ճարտարապետութեան կրկնէր գեռ պահած է, ոմանք առնն թէ այս եկեղեցին Հեղինէ գլխոյն ապարանից աւերակաց վրայ շինուած է. իսկ այլք թէ ի Կոստանդնուսէն շինեալ կուսան մի առեղ է և Անտի Սուրբ Սիմէոն եկեղեցին գնդային որ այն ալ շատ հին է և Հռովմայեցւոյ աշխարհապաշտութեանն առաջ շինուած համարի. սորա շէնքն առանց չաղախի և ծեփի իրարու վրայ գրուած կոպշաքարի մեծամեծ հատորներով շինած է՝ ներսի դիէն երկաթի պահանջներով իրարու հետ կապուած: Տեսին

1 Այս եկեղեցին Հիմա թանգարան փոխած է որ կը հաւաքարն քաղաքն և ընդպայից մէջգտնած հնու թիւրք:

նաև Մոզել գետոյն վրայի կամուրջն հրաբխա-
յին բարերով և կեղտա-բեղզական շարտարա-
պետութեամբ շինուած: Հռովմայեցւոց շինած
խալթատարոնն որ հիմա քաղաքին աւերած և
անյայտ եղած է, կոստանթնուոսի պալատոն,
բազանեան և նաւամարտի հրապարակին աւե-
րակներն են: Բայց բան զայստիկ աւելի զուար-
ձալնն՝ Թրեզիլը շինուած էրն գեղարիթիթ գիւ-
ղերով զարգարացաւ:

Երբ Գոպլէնց հասին՝ մարքէզն անմիջապէս
Քոնստէնի իշխանին գնաց՝ որ մարդասիրութեամբ
ընկալաւ զնա. բայց երբ մարքէզն նմա յայտնեց
իւր միտքն թէ կուզէ Հռենոսի եղբրն հաւա-
քուած գողնդերէն միոյն մէջ զինուորել, իշխանն
խառա ատուաւ նմա որ իւր աշխուշ չափաւորէ.
«Եթէ երբոստարգ լինէիր, սասց, զքեզ կը
գովի ու կը քաջալերէի. բայց հոս ընտանեզ-
հետք են, և նոքա քեզ պէտք ունին, և ինչ լինին
եթէ զքեզ կորուստեան (կրքուկեաց քաղաքա-
կանութիւնն ալ այնչափ մուծ և ժամանու է՝
որ չեմ գիտեր թէ ինչպէս այս բանին պիտի
աւարտին: Բրուսիոյ թագաւորն միայն թագա-
ւորաց գասին պաշտպանն է, սակայն Վենետիկ
և Բրուսիոյ արքունիք՝ մանաւանդ առաջինն՝ ան-
օգուտ բանադնացուած թեամբ չառ ժամանակ կը
րուսանեն, և կարծես թէ չառնեն որ Փրանկիոյ
մէջ անցը հակադրալ ղեպի՝ ի կորուստ կընծա-
նան: Պատրանք մեք զմեզ շխարհաք. ես կը տա-
նեմ որ առ հասարակ ամենայն արքունիք ան-
տարբեր և անկարելի աջը կը նային մեր վրայ:
Ի նոցանէ միայն Բրուսիոյ թագաւորն սրտի
նոցը կաշխակաւ, բայց նա ալ զինչ կարող է առ-
նել՝ Փրանկաց պէս անհամար ազգի մի գէմ, որ
մեծամեծ ու գեղեցիկ խօսքերով խառնեմ: Ինչ
պէս որ միշտ եղած են թէ ինչպէս ազգերն, հո-
գիւրներն զգրուուած են հաւասարութիւն, ազա-
տութիւն և եղբայրութիւն բառերով, և իւր խե-
ղատն որ հասարակապետութեամբ բորբոքած »:

Իշխանին խօսքերն՝ երկմտութեան մէջ ձգե-
ցին զմարքէզն. ի միոյ կողմանէ կը տեսնէր որ իւր
զոհած ազատութիւնն՝ հասարակաց բարւոյն օ-
գուտ մի պիտի չլինէր, և ուրիշ բանի պիտի չգար՝
բայց եթէ իւր դրամական կարողութիւնն նաւագե-
լ ի զնա աւելի բնատանէր. միւս կողմէն ալ իրեն շատ
ծանր զօւ բար իւր յամուսնոյն և Սկնայէ բաժ-
նուիլ՝ որ անձնամտաւոյց եղած էրն նմա ծառա-
յելու: Գոպլէնցի մէջ ալ շատ մի պահգուխտ
Կաղիթագրոյնն որ ամենքիւն ինքզինքնին պարտա-
ւոր սեպելով պատուոյ համար Քոնստէնի կամ Մի-
րապոյի հրամանակները զինուորելու յանցաւո-
րի պէս կը նայէին այն մտադիանց վրայ որ անփոյթ
կերէէին այս պարտքս կատարելու: Ուստի սոցա
Թախանձանքն ազատեալ համար, մարքէզն իւր
կնոջ հետ ալ խոր հրապակցելով՝ որչից անցապիւր
առնուել ու Պերլին կամ Վէննա երթայ, և այս
քաղաքներու միոյն մէջ ապաստել միշտ ժամանակ
հասնի նորէն՝ ի Փրանկիա գառնալու: Ուստի Տէր
ալ Սէնթ-Անտ, իւր կինն և աղջկն գրեթէ քսան
օր Գոպլէնց մնալէն յետոյ այն քաղաքն էին. միտ-
քերնին այն էր որ ուղղակի Մայանս (Մակոնցայ)
երթան և հոն Հռենոսէն անցնելով՝ ի Մանչէյմ՝
Հէյուէլպէրկի շաքան բռնեն և Անսբախէն գեւ
ի Կանուէր իջնեն և անցնին ի Ռաթիսպայն: Մար-

քիզուհին անհնգաստութեան վարժած չլինելով
գժուարաւ պիտի հաւանէր այս երկուր ձա՞մ
բորգութեանն եթէ իւր ոյրն ամեն ինամբ չբա-
նեցնէր ինչպէս հասարակաւ կատարելու այս ուղևո-
րութիւնս, և ոյս բանիս համար ստակի չէր
խնայեր. թէպէտ և Տիւպուրայի բերած օտակն
և մարքիզուհւոյն Փարիզէն ելնելու ժամանակ
իւր վրայ առածն իրենց պիտի չբաւէին եթէ
պարկաւորութիւնն սակաւ էր, և իրարէրս իսկ Ան-
նա զապագայն շատ չէր հոգար, և կը հաւա-
տար թէ քանի մի ամսէ ի Փարիզ պիտի գառնան՝
ինչպէս որ ոմանք աւելին: Նա և չէր դատար թէ
որչափ ստակ կայ հօր քոյն, և որովհետեւ կենաց
մէջ սակաւ ստակ անցած էր իւր ձեռքն, ուստի
ոսկւոյ յարցն ալ չէր գիտեր. և Արտուշոյ նա-
խախտմութենի կը յանձնէր ու ինքն իրեն սակ-
«Այնպիսի տաղաք մի ունի՞մ» որչ համար Փա-
րիզը մէջ ընտանեացութիւններ ընդունած էմ,
ո՞ գիտէ Արտուշ և ինչ բանի համար տուած է իմ
զայն՝ ի՛նչ ես աղայ եմ» և եթէ իմ քարի հօրս
համար աշխատել պէտք լինի՝ Արտուշը գիտէ ինչ
պէս որոտնք պիտի աշխատիմ »: Մանաւանդ որ
ձամբորգութիւն ալ իւր սիրած բանն էր՝ թէպէտ
և սակաւ մի երկար պիտի քշէր: Աննա բան ու-
սանիլ կուզէր, և կը մտածէր թէ ձամբորգու-
թեան մէջ մարդ շատ բան կրնար ուսանիլ զը-
ւարձութեամբ հանդերձ: Ընդհանրապէս աղայք
ձամբորգութիւն կախորժին. այն հազար մի
նիւթերն որ անդադար զիրար կը յալորդեն, այն
կենաց և սովորութեանց, զգետուց և լեզուա-
ցանալանութիւն, այն ընտ. թեան տեսարաններն
մերթ զուրորթ և գեղածիծաղ և մերթ լուրջ
և ահարկու, այն կանաչ մարգագետիններն՝ որոց
մէջ հօտք ոչխարը կը խալայ հաւասարեմ և
իմաստուն շնոց պահապետութեան ներքեւ, այն
աշէղ ժայռերն որ կարծես թէ իրենց գագաթ-
ներն ձամբորգին զլուսն վրայ կը ձօնեն, այն
յտակ ատուակներն՝ որոց ջրերն օժապոտոյ
կը խորշոնեն ու կը թաւալին հովտաց աւազնե-
րու վրայն, այն ջրվժժիւնն որ բարձր լեռներէ
վար սաւառունքն կը թափին, այն կանաչ անտառ-
ներն՝ որոց մէջ քաղաք մասածութիւններով թա-
փառիլ կուզէ մարդ, այն քաղաքներն, գիւղերն
ու շէնքերն՝ որ որչափ յառաջ երթնալ սերկան
կենեն, այն հարկոյնն որ կարծես թէ ուղևորին
առջնէն ետեա կը փոխի, այս ամենքս գանազան
տղեկցութիւններ կուտան մարդուս թէ իրենց
նախկին բնական ձևոյն մէջ պահուած տանն և
թէ յոյն և հուովեական գեղեցիկ գտարէն
մնացած, այս ամեն բան՝ կ'ասեմ՝ մանուկ ուղևո-
րին վրայ մեծ տպաւորութիւն կը գործեն, և
իւր մտաց մէջնոցս կենդանի պատկերն կը գորշ-
մեն: Ուստի Աննա ալ միտքն դրած՝ որ այս ու-
ղևորութեանն մէջ ամեն բան գիտեմ. ու նաև
ի գիր անցնեն իւր ունեցած զգացմունքն և գի-
տողութիւնքն:

Ուղեորութիւն 'ի Քոպէկեցի 'ի Վիւննա :

Մեր պանդուխտներն կանուխիկէ հասին 'ի բերաքաղաքն Մայանս, որ Հռենոսի ձախակողմեան եղբըն՝ Մէյնի հետ խառնուելու կէտին վրայ շինուած է ու 30,000 բնակիչ ունի՝ որք իրենց պարսպան և մանաւանդ միջնաբերդի վրայ վստահացած, չէին յուսար որ ստակա ժամանակին հաւաքոյն գրոյն իրենց պարսպան վրայ ալ պիտի ծածկուէր. որով զՓրանկիայցիս ալ բանի տեղ չէին գներ և նոցա վրայ արհամարհանօք կը խօսէին. նա թերևս մտքերնէն կանցընէին թէ ուր է որ հասարակապետութեան բանակ մի դար ու իրենց քաղաքն պաշարէր և իրենց զորութիւնն հասկնար : Սակայն այս անուրբ և անարժեք շինուած քաղաքն մէջ ալ՝ կան քանի որ տեսնելու արժանի չէիքեր և աւերակներ. ինչպէս առջին ներսն մէջ մայր եկեղեցին, զինարանն, Տեստ. նեան ասպետաց կարգին ապարանքն՝ որ այժմ մեծ գոթին ընտիրանն է. իսկ հնու թէնաց մէջ երևելի է միջնաբերդին մէջ փրատակ չէլք մի՝ որ 'ի պատիւ 'Իրուսոսի շինուած կերևի. գետին մէջ ալ կամօղի խարխիսներ կերևին՝ զոր Տրա. յիստուկայտեք ժամանակի Հռովմայեցիք շինեցին. մեծն կարողու այս խարխիսներուս վրայ փայտէ կամուրջ մի ձգեց, որ երկար ժամանակէ 'ի վեր անյայտ եղած է, և գետինը ցածցած ժամանակն ալ այս խարխիսներս լրոյն հոս հաւատարմ են. հիմա քաղաքն մի կողմէն 'ի միւսն անցնելու համար ինձ մեզք երկայնութեամբ նաւակամուրջ մի շինուած է : Սակայն Վինն իւր հետաքերութեան արժանի բան մի չգտաւ այս քաղաքն մէջ, բայց 'ի Պէնպարտիսի ապարանքն՝ որ հիմա ի. ջնաւ էրից թագաւորաց առի, որ գոթացի չէ. նաւած մի է, և այսոր մէջ առաջին սեղանատաղ. գրեցաւ ամբողջ գիրք մի 1457ին. մայանսայի ա. Ռուրորդն որ զիստա կը պարտցընէր ատաց նոցա թէ իւր հայրենակիցն Վուլթանայէր՝ ապարու. թեան գիւտն հնարողն եղած էր, որոյ գէմչը. բաւ մտքեցնէր՝ Մայանսի պարձանք եղող Վու. թեանցիկի պատուոյն համար՝ որ նոյն քաղաքն ծնած էր, բայց յետոյ աղկանն ատաց որ բուն տապաւնութեան գիւտն Սթրասպուրի քաղաքն մէջ հնարուած էր :

Մայանսէ ելնելով, որ յառաջագոյն համանուն կայսրնորութեան մայրաքաղաքն էր և հիմա Հռենոսեան Հէսի գլխաւոր քաղաքն է, մեր ճա. նապարհորդներն ծաղկապարգ գեղերէ անցնելով հասան Վորմս քաղաք, որ միջին դարու պատմութեան մէջ անուանի է, և զոր Հռովմա. յոյցիք շինեցին և անուանեցին Վորմսյիս, զիրեն շատ գեղեցիկ և զուարճալի լինելով՝ Փրանկաց թագաւորաց շատերուն ամարանոցն էր, որպէս նաև մեծն կարողուն և այն սաեռնէն 'ի վեր 'Իր. մանկոյ կայսրք մեծ ժողովքներ դուստարած են հոն : Վորմսի մէջ երևեցաւ 1521ին լուսեր հե. թեալովապետն՝ որ գգապաշարօր փերմանցի թագաւորապետընէ իրեն պաշտպան գտնելով քա. նի մի ուղղափառ հովուաց առջի իւր Ռեմսակից վարդապետութիւններն պաշտպանելուն համար՝

գառապարտեցաւ : Ուղեորներն զնացին մայր եկեղեցին տեսնելու՝ որ կաթողիկէ կ'անուանի, և որոյ հիմունքն առ թէ Ղ. դարուսն մէջ ձգուած են, և տեսնելու բան է դասին արևմտեան դի. եղած կըր վարդապետ մեծ լուսամուտն, որ ա. առջինն եղած է միւս եկեղեցեաց այս ձև պատու. հաններուն — Մանհիմ քաղաքն՝ որ յառաջ. դոյն Պալատինեան կայսրնորաց ընտելութիւնն էր և հիմա Պատի մեծ դքսութեան մասն սե. պուածն՝ Մարին Հռենոսահանգին գլխաւոր քա. ղաքն է, և Գերմանիոյ գեղեցիկ քաղաքաց մի է, և Հռենոս ու Նքերդիտերու իրարու խառ. նուած տեղն շինեալ լինելով՝ վաճառականութի. ն ու ձեռնարկաբարձու ծաղկած են : Մեր ուղեոր. քըն գնացին անանելու կայսրնորին պալատն՝ ուր հիմա մեծ դուռն կը նստի, և շատ ընդար. ձակ չէլք մի է, և 'ի Նոյն բազմաթիւ գրեանց գրա. տուէ մի, պատկերաց, հնութեանց և քաղաքա. մութեան ճորի թանգարաններ, այս քաղաքն մէջ կը շինուի կեղծոսիկ ասացեալ մետաղն՝ որ Վան. հէյմի ոսկի ալ կը զտուցուէ, այս քաղաքն Հէյ. տելպերի շատ հեռի չէ. այնպէս որ մեր ուղեորք միւրեւեբ երեք ժամեան հոն հասին — Որովհե. առ այն ժամանակն ոչ չողեհուա գոյր որով 'ի ար. ծես թէ մարդ ըրոյց վրայէն կը սահի կերծայ, ոչ երկաթուղի՝ որ հեռաւոր տեղերն իրարու կը մօտեցընէ, նա և ոչ այն ձեպով թաց ասացեալ քսան հողոյ ծանր կապերն՝ որ գիշեր ցորեկ վազելով՝ հազիւ շուշն առնուլ կուտան ուղեա. րաց, ուստի քաղեք մի ուրիշ քաղաք երթողու համար՝ որուան մէջ քանի որ ժամ միայն կ'եր. թային ու երեկոյ եղածին պէս իջնան մի կ'իջա. նէին կառքան ու ձիերն փոխելով. որով թէպէս և կերակրոյ և ջուռի հանգիստ ժամանակ ու. նէին հովէ անձրեւ և սառուցեց աղատ, բայց շատ այ ժամանակ կը կորնչէր : Մարքեզի ուղեա. րութեան ժամանակն ալ այս հին սովորութիւնս լինելուն՝ երկրորդ ատուր ճամբորդութեան հոգն՝ վաղուտն կը թաղուէին : Բայց Հէյտելպերի մէջ ալ ժամանակին պարսպ շանցոյցին՝ իրիկուան գէմ գեղեցիկ օդ մի լինելուն՝ հետաքստ ելին գնա. ցին կայսրնորաց դռեակն տեսնելու, որ լեւին զատ 'ի վայրին վրայ շինուած է թէ և աւերակ դարձած. որովհետև 1764ին հրդէ հով մի երե. ցաւ, և նոյնի չլինուեցաւ : Ուղեորաց գլխաւոր գիտուածն այն էր որ այն գիւղէին նկուղներուն մէջ եղած քառաբլուր կարգի մեծ սակաւուն անանքն՝ որ շուր հարկիւր քառասուն հազար իրաւին աւելի գի. նի կ'առնուէ մէյն, այս սակաւա մինչ ցարդ կեցած է, և Գերմանիոյ հրաշալեաց մի կը սեղանի և եր. կրին զարմանալիքն ինչպէս բրդուլքն՝ Նգիպտո. սի այնպահին :

Հէյտելպերիէն մինչև Ռոմէնպուրկ ուրիշ քա. րանալի բան մի չկայ տեսնելու. այս յետին քաղ. քին բնակիչն վեց հազարի քաժի՝ գրեթէ բոլորն կաթողիկէայ են, և եպիսկոպոսանիստ է և վար. ղապետանոց մի ունի, և Վիւրթէնպերիկ թագա. ւորութեան արեւմտեան սահմանածայրն անկանի Վիւրթէնպերիկ թագաւորութեան մէջ է Սուսա. րահանգին մեծաղոյն մասն և Յրանքերիայի մի փոքրագոյն մասն : Ռոմէնպերիկէն անդին Պա. լիպերայ թագաւորութեան երկիրն էր մտնող Սեա. ւանապուի մէջն կտրող ճամբով մի. 'Իսա.

նա կամ Դանուբ գետն ուղ այս Սեա անտառէս կէտն ու Սեա ծովը կը թափի :

Անտառի գեղեցիկ քաղաք մի է տանուգորս հազար բնակիչք : որ Զարտարարուեստ և վաճառական մարդիկ են : Զիս գրաստան մի ալ ունի ինչպէս որ Գերմանիոյ մէջ շատ կան :

Երկու որ Զամբոյ առնելով՝ մեր պանդուխտ ներս հասին 'ի Ռաթիկայոն' որ շատ հռչակաւոր քաղաք է՝ պատճառաւ որ 1662 թ 'ի վեր գերմանական կայսրութեան մեծ աղագծողուն հոն կը հաւաքուէր : քայց 1806ին այս փառքէն զրկուեցաւ , որովհետեւ գերմանական կայսրութիւնն աղոյն տարի դադարեցաւ և ազգաժողովն լուծաւ : Դատ գեղեցիկ շէնքեր ունի , որոց մէջ երևելի է մայր եկեղեցին , և մանաւանդ Ռաթիկայոստացի գտնաւանդարուն , Սէնթ Լյորանի միանատանն՝ որ Գերմանիոյ վանաց մէջ մեծերէն մին է , և հիմա Թուրք-Թաթար իշխանին ապարանքն է : Ռաթիկայոնէն ստեալ մի հեռի նոյնպէս գետնոյն աղակողմն է Սերաւայինկ քաղաքն՝ ետմի հազար բնակիչք : Անոր գետնոյն աղիկ կողմն կերակր Տէկէնտորք քաղաքն իւր գարբիտաց համար հռչակաւոր է , և մանաւանդ իւր եկեղեցին՝ ուր բոլոր տարին ուխտաւորք պակաս չեն : Սերաւայինկէն ահառք որ մի հեռի ինն ու Կարմուր գետոց խառնածոն տեղն է՝ Բաւսաւ եպիսկոպոսանիստ քաղաքն՝ տասն հազար բնակիչք , որ իւր պատանէնքուն և գրեց համար սնունտին է՝ Պալերիսիոյ սահմանաձայն : Բասաւ էր մէջ գեղեցիկ կամուրջ մի կայ Դանուբի վրայ :

Անոս շատ անգամ կը դիտեր այս քաղաքական գետնոյն լայնութիւնն , այնոր ընդարձակութիւն , իր արհմանց վրայ բարձրացած ժողուերն ու պալատներն , լոյսի մեղիկ կը զարմանար այս լայնատար յորձանքին վրայ , որ իր զորքոյ ալքերներն կը թաւալէր անդունդի մի մէջ , որ զինքն կը կլլէր ու մերթ ընդ մերթ անշայտ առնէր : Այնոր վրայ կը ընկատէր մարդկային կենաց օրերն որ իրարու վրայ կը թաւալէին և ստուերի պէս անշայտ լինին , և գերեզմանէն գուրս հեռք մի շէն Թողուր իրենց վաղանցիկ ապագութեանն : Ահ , ահ , որպէս կորստան գաւառք կան մարդկալին կենաց մէջ : որչափ տուրք որ կը վաղեն կ'անշայտին ու ալ շատ չեն դառնայ : Երանիլ այն մարդուն որ նախախնամութեան նմա շնորհած ժամանակն օգտակար կերպով կանցընէ : — Ուրիշ աղ ալ իւր օրագրին մէջ այսպէս կը գրէ : Դանուբի երկայնութիւնն սկսեալ 'ի Սեաւ անտառէ ուստի որ կը բլիկի՝ մինչև 'ի Սեաւ ծով ուր իր ջրերն կը թափին , գրեթէ 500 փարսափ է , և այս ընթացիկ մէջ գրեթէ հարիւր գետեր այնոր մէջ կը խառնուին՝ որոց կենտեւերէն նաւարկելի են . իւր երկայնութեան շատ տեղերն 120 էն ինչուան 500 տակառալափ տանող աւաւեր կրնան աւաւարկել : Բասաւիէն անդին մինչև Լինց իւր լայնութիւնն փարսափի չարորդական երրորդ մասն է միայն : քայց Լինցէն անդին և Կոնի հետ խառնուելէն ետև՝ լայնութիւնն մի փարսափ կը հասնի . իսկ Վենիսայն վար այս լայնութիւնն կը կրկնապատկի և երբ աղակողման եղբայր Նայսիուէլ լճին հետ փանալով՝ միւս եղբայրն ալ Վապկին հետ կը խառնուի՝ լայնութիւնն քանի մի փարսափ կը հասնի և հեռունէն

լէրանց քաղիներ զայն կը շրջապատեն : Իր բոլրխառն ակունքէն մինչև Վաց քաղաքն՝ իւր բնծացքն արեւմուտքէն արևելք է , Պատր հիւսիսային գիւն աւաւր մի Զամբոյ հեռու : Վաց հասածին պէսպանարծ կը դառնայ ու 60 կամ 65 փարսափ տեղ դէպ 'ի հարաւ կը վաղէ . յետոյ գարձեալ ընթացքն կը փոխէ ու մինչև Էլէկիստ դէպ 'ի հարաւ արևելք կընթանայ . և անտի գարձեալ իւր աղիկ ընթացքն կ'առնուի՝ ոյսինքն արեւմուտքէն դէպ 'ի արևելքն :

Արևն ծագելու ժամանակ մեր ուղևորքն Բասաւէն մեկնեցան , և մինչև Լինց՝ անցած երկիր ներս խիստ և տխուր երեցան իրենց . ստկայն կը տեսնէին որ մշակութիւնն շատ յառաջ ետէր , և քանի որ գաւառներ ալ շատ Ծաղկաւոր գտին ամեն տեսակ բոյսերով քանի ծառերն սաղարթուն և տիրակալից , ասնմէններն , խնձորենիներն ու զարբերիներն պաղպղց : Ամեն գի կանայ անտառականութեւ մէջ մեծամեծ գիւղեր , բանիարիղիտաց պարակշիւր , մարգագետիններ և հունձնով ծածկուած լէրանց կողմն ամեն գի քարծուկայ և հունձնարի մարդիկներով լի , որ բնութեան կ'օգնէին իւր Զոխութիւններն յառաջ ածելու :

Բայց երբ Վերին Աւստրիա մտին՝ Անոս շատ զարմացաւ քանկաց ծանր և գրեթէ տխուր կերպի նկատելով , արդէն հագած զգեստուց սև և մաւթ գոյնիկն՝ նոցա զիմտի գուարթութեւն չէն տար . քանց զէտտն երկայն պարգթութ մի է՝ ներսի գին կարմրագոյն բամբակեայ առտառով ու կարեւրուն տեղերն կարմրագոյն երկգլեղով ու մետաղէ կոճակներով . բաճարին վրայ կը դարձեալ խոշոր կոճակներու շարք մի կայ . կոպտագոյն գուրպակներ , և արծաթի կամ պղնձի Զարմանգով մյուրք , և սեւագոյն մորթի վարդիք մի . գլուխին մետաղէ լայն ժայռալինով զարգարուած՝ փայլիկ դիւարի մի . այս է բոլոր հագուստինն : Իսկ կանայք բաճարակ մի կը հարմիր երկնիկէ , իսկ շրջապագետինն այնպէս կարծ որ հազիւ ծուռագետուն կը հասնի , կապտագոյն գուրպակներն ու գլուխին կոլրի ձերանց դրգակներ : Բնակիչքն իրենց երկրին շատ յարուած կերակին . լեզուներն գերմաներէնի գաւառական տեսակ մի է՝ խիստ և գրեթէ օտարաքան հասակներ , այնպէս որ Անոս թէպէտ և անգլիարէն և գերմաներէն լեզուներն ուսնալ էր և լաւ կը խօսէր՝ սակայն մեծ դժուարութիւն կը կերէր նոցա տեսացածն հասկնալու . երկրին ընդհանուր կրօնքն կաթոլիկէ հաւատքն է , և Լուտերական նութեան Թոյնն նոցա մէջ մտած չէ , քայց միայն Լինցի հարաւ արեւելեան գիւն Եթէյէրի մէջ :

Լինց Վերին Աւստրիոյ մայրաքաղաքն էր համարի և շաւարուի յաճանքին գլխաւոր քաղաքն է , և կարծուի թէ Լուովմայցեղ Լինցիստ ասացեալ գաղթականութեան տեղն ընտնած է , և Աւստրիոյ արքիեպոսութեան հետ միանալէն յառաջ՝ ապա և անկախ իշխաններ ունէր , և նուազին Քէրէլը տաղարանն այս քաղաքս կը բնակէր՝ երբ Զերպերտոն Գիլ քաղաքապետին և 'ի նման ընկճեալ գիւղացւոց մէջ քաղաքական պատերազմ բացուեցաւ : Զինքնաբեր թուր ու լար փողոցն մի իւր անայ քաղաքէ դէպ 'ի հիւսիս ձգուած , հոն է արքիեպոսութեան շին գրեանքն՝ որ

յոյժ գեղեցիկ տեսարան ունին՝ իսկ նոր քաղաքն ընդհանուր լաւ շինուած է։ Գառաւստատարանն և եպիսկոպոսարանն տեսնելու արժանի են։ Լինցի քաղաքի սկիզբն սկսուած թիւնն Յովսէփ Բէկայսրն հաստատած է 1785ին։ Հրապարակին մէջ մարմարեղէն սիւն մի կանգնած է 1717ին ի պատիւ ամենատուրք Յարութուծեան։ Քայքայ քար մանալին այն է՝ որ այնոր տակ եղած երկու աղբիւրներուն արձաններէն մին զՊոսիպոն կը ներկայացնէ և միւսն զԱրամազէն Կոնստանդնուպոլսեան պատճառաւ ճարտարարուեստք ծաղկած են, և մեր ուղեկորաց անտի անցած ժամանակ շատ մեծ շարժում կար քաղաքին մէջ, որովհետեւ մեծ տնտեսական լինելուն՝ շատ օտաւ րապետք եկած էին հոն։

Երբ մեր ուղեկորք կը պարտաստուէին Լինցեն երեւելու, սմանք նոցա առաջնորդեցին որ Ալինա երթալու հաւ մի կար հանձնեն։ և մարքեղն ալ հասնեցան, որովհետեւ ցամաքի ճամբէն գիրարու գին էր։ Քայքայ երբ մարքեղուհին լսեց որ Սփիէլ պէրկ ամրացէն վարչուր հինգ ժամ նաւարկելէն յետոյ՝ գետն երկու լեւորս գտնիւրու մէջ սեղմած այնչափ կը նեղւայ՝ որ սաստիկ յորձանք կը պատճառէ և նաւան վտանգի մէջ կը ձգէ, աւելի ուղեց հետեւտա յառաջ վարել իւր ճամբային քան թէ փորձանքի մէջ ձգել գրեթէ ։ Եւ թէ պետ մարքեղն ասելու, թէ քաջաւառուղի մի ունեւէն ետեւ՝ վանիտուր բանչար, քայքայ մարքեղուհին հնաւանցաւ։ Իսկ Ալինա լսած լինելով այն առումանի յորձանքն կամ պոտոյն որ տեղացոյ լեղզուով Լիւպէլատի, շատ հետաքրքրուած լինելով զայն տեսնելու։ Գետոյն սմանէն աւելի նեղցած ակնջ՝ Երբեքուն մէջ բարձրացած ժայռու կղզի կը կայ, և այս ժայռին ու եղբայրն մէջ եղած նեղ անցքէն անցնելու համար շատ զգուշաւ լին պէտք է, որովհետեւ ըրոյ յորձանքն այս ժայռին զանոնուելով ուսումն ու եղբայրն և վայ այն նաւան որ այստա գարձած Երբեքուն մէջ անկանի, վասն զի անշուշտ կորնչի իրաւ ժայռին հարաւալին գին եղած անցքն յորձանք չունի՝ քայքայ հոն ալ ծածկաւ աւ սակաւ ըրտ լինելուն պատճառաւ թէ թէ նաւակներ միայն կարեն անցնել։ Առջի ժայռոտ կղզիներ ետեւ՝ երկրորդ կղզի մի ալ կայ քայքայ զարձած աշտարակով, որուն համար տան թէ ասպետաց ժամանակ շինուած է ։ Այս անգամ քաղաքի արագութիւնն հարկին է, սրբութաց Երբեք կատաղութեամբ ժայռին ստորուն զարնուելով կը իրարաւակնէ և ձեռն պէս փրփուրն օգն ելնելով՝ անձրեկ պէս վար կը թափի։ միւս կողմանէ ալ Երբեք իրարու զարնուելով կըր կըր կըր գաւառան և բարդ գետոյն լայնութիւնն յորձանք ու պոտոյ մի կը ձեռնցեն։ Հոս տեղս եւ զարձած ըրոյ և ափանց մէջն անցնել անհնարին բան է, այլ պէտք է որ նաւատարն նաւակն ձիջց այն յետադարձ ըրոյ վրայ բռնէ՝ որ այնոր վրայէն սահի անցնի առաջատակ և թիակ ներսու ուսումն։ Իսնչեմ նաւուղիքի՝ ըրոյ յորդութեան ասեմ՝ ու երբեք կը համարձակին այս վտանգաւոր անցքէն անցնել, այլ կը սպասեն որ ցածանան։

Անտ որ նախախնամութեան վրայ վստահացած՝ վանի ինչ է չէր գիտեր, յօժարութեամբ հօրն առաջարկին կը հաւանէր, որովհետեւ ըն-

տանեաց ալ օգուտ և խնայութիւն մի էր, և իւր հետաքրքրութիւնն ալ կը յագեցնէր՝ բնութեան գեղեցիկ տեսարաններէն մին ալ տեսնելով զոր թերեւս ուրիշ անգամ տեսնելիք չունէր։ Քայքայ գիտելով որ մայրն մեծ հոգի և մտաւանդութեան մէջ անկած է կամեակոր իր զուարճութեան հրաժարեցու, մանաւանդ քանի որ իւր մայրն ի կարօտութենէն ասպակաւ իւր սիրուն աղջկանն կը բանար, սորա ալ առջի երկուղաւից յարգութեան և անձնատիրութեան վրայ ցրելի սիրելութեան մի փոխուած էր, մինչև այն ատեն իւր մայրն յարգել էր, հիմա կիմանար որ զնա արտաքին կը սիրէր. ուստի ծանր չէին իրեն այս զուարճութեան հրաժարելն, և հայրն ալ աղջկան ճամգեց որ ես կենայ այս խորհրդէտեւ Մարքեղուհայն սիրունը ճիշտը՝ զուակին այս ներքին մտադրութիւնն տեսնելով՝ զոր իր աւջինիկ աղջկան ցուրտ անձնատիրութեան մէջ ոչ երբեք տեսել էր. ուստի զԱլինա գրեթէ կարծես թէ կը կուզէր Վարդիլ քանէ, զաւակս որ այսպիսի ժամանակ զգեղ չէժ ճանցած, և այդպիսի երկար տանէ ըրոյ քայքայի միտքարութեանէ՝ գրեթէ եւմ։ Իսկ Ալինա նորա ձեռուներն հարմարելով և իւր սրտին վրայ սեղանելով անուշ անուշ մօրն վրայ կընայէր ու ասել է՝ ուղեք, ։ Մայր իմ, քանի որ այս սիրտ կը բաբաւիս զգեղ սիրելի պիտի չգաղարիս ։

Լինցեն գրեթէ աստուերկու ասպարեղ (հաւ զարամբը) հետեւ՝ Թրաւն ասացեալ գետոյն վրայէն անցան՝ որոյ ջրերն բուրդուն կանանչ էին։ Ալինա պատճառան հարցանելով իմացաւ որ այն գետն իւր բխած անկէն սակաւ մի հեղի լնի մի մէջն կանցնի եղբի՝ որ թեթեւ հովէ մի ալ ծածանելով կանաչ գոյն մի կ'աւանդէ։ և այս բանին պատճառն այնոր յասակն եղած բարակ կանէն է՝ որ Երբեք ծիփմանց կը խառնուի, ու երբ հովն կը դագրի՝ նորէն յասակն կ'իլնէ։ և այն ասեմն այնչափ վճիռ ու այսժամ լինի ջրուն՝ որ երբեք չըրտ մեզ խորութեամբ ալ յասակն որոյ կը տեսնուի։

Իպէրապէրի գիւղին առջին՝ Թրաւն գետն երկոտասան ձիւղ կը բաժնուի, և վրան գրեւ թէ 1200 մէքր երկայնութեամբ կամուրք մի կայ, ուսելից մեր ուղեւորներն անցնելով՝ իրենց աղակողմն թաղին Եթէյէր քաղաքն՝ որ անուանի է երկաթի վաճառականութեամբ ու շատ գործարարներ ունի զաղանդներու, սուրբուն և սուրբ ներսն և մանաւանդ պոլի՝ որոյ ջուր սառն կամ միտն շատ լաւ գիտեն, և հասնի ինա ասացեալ պոլի քաղ իր ստորուն՝ որ համանուն գետոյնէ զերքն և մանաւանդ թէ լերին ստորուն շինուած է, և գետն ալ այն լերին բուրդակն կը պատէ։ Ինա կամ Սաղուրի քաղաքն (զոր պէտք է չեմ թէ լինի) Լորի գաւառին համանուն գիւղէն հետ, որ ինչի և Գաւառի իրար իստեւուած տեղայն վրայ է) Ամբանու Մարկելլինոսի յիշած Աւէրգոմ քաղաքն է, և Պաւարիացիք շինած են զայն թագաւուն վերջեր, որովհետեւ այն գաւառն ալ իրենց էր յայնժամ։ — Իսնչն անգին՝ Ստորին Աւստրիա կը մտնայ, որ առջի բերան հանչալանակ երկար մի էր երեւր, որովհետեւ ժայռու ու խաղան բլուրներով ծածկած է՝ հոս հոն քանի մի փոքրիկ անասուններով երկրագործութիւնն ալ երես

վրայ թողուած է Ինտէն սկսեալ մինչև Իսիաբու-
ղանք զոր ոմանք շախմատի Իսիաբուք քաղաքէ կը
համարեն, և ոմանք ՚ի գիտնոց՝ անուան յմանաւ
Հայուսթիսեան համարեցան թէ հին ժամանակ
Եփրատացւոց Խոսա աստուածն հոս ալ կը պաշ-
տէին:

Եւսորնայ տաժանեղէն ճարտարգոյթեան յե-
տոյ ուղեքը մեր Հասկն ՚ի Մուշ կամ Մէշէք, և
նստի ՚ի Սէնթ-Բուլթէն, ուր երկուսն որ հան-
գիստ առին: Աւսարիոյ այս կողմերս դործա-
ծուած ճամբարդի կապերն լաւ առկախեալ չէի-
նելուն՝ մարքիզուհին շատ կը նեղուէր և իբր հա-
ռայէր՝ միտքն բերելով Փարիզու շքեղ ու թէթե-
կապերն: Մուշ գիւղաքաղաք մի է՝ բաւական
լաւ շինուած, որոյ մօտ ժայռի վրայ շինուած
գեղեցիկ մենաստան մի կոչ Բէնեդիկտեան հո-
րուստ միաբանութեան, ուր կը նստի նաև Աբ-
բայն: Իսկ Սէնթ-Բուլթէն կամ Մուշը Հիպպոլի-
տոս աստեղայն գեղեցիկ քաղաք մի է՝ Վեննայէն
առուր միոյ ճանապարհ հեռի՝ Տրազէն գետոյն
ձախարհոյն, և գրեթէ 5000 բնակիչ ունի, և
ասի թէ Ը դարուն մէջ Աստուլլէր և Ոթմոքար
կոմսերէն շինուած է, որ Սուրբ Ագոստոսինոսի
կաթոլիկ կանոնիկոսներէ էին: Սէնթ-Բուլթէնի
մէջ կը շինուէր բամբակի կոտակներ և հասարակ
թուղթ: Հոս մեր ուղևորներն սակաւ ժամանակ
միայն մնացին: Աննա գիտողութիւն մի արար թէ
ընդձանրապէս արք ճանաչուի մարդիկ չէին,
թէ պէտէ և բարեբնիկ քաղաքը իհարակէ և աստիկ
կրօնաւորներէ իսկ ընդհանրապէս կանայք աւելի աշ-
խոյժ ու հանձնարեղ էին որ անուշադ ասեկի մօտ-
գիր գաստարարկութենէ յտաւել կուգայ: Նմա-
նապէս իրենց զգեստն ալ լինից բնակչոց զգես-
տէն տարբեր էր. հարուստներն արք և կա-
նայք Փորսկեաց պէս կը հագնուէին. իսկ հասա-
րակ ժողովուրդն կարճ մուշ մոխրագոյն պա-
րեգօմ՝ ճարմանգիւք զարդարած, կարմիր բաճ-
կոն ձուռած և ուռած մետաղէ կոճակներով, և
մարթեմ վարարի կանաչ ժապաւնիկներով ուռեղն
կախուած, նոյն գունով փողպատ մի՝ որ բոլոր
կուրծքն կը գոցէ. և լայն ու ասիկ գործած
կաշի ցատի մի, սորից ամանիկն զուգալ կոշիկներ,
և գլուխին լայն և եղբրով գլխարկներ. իսկ կա-
նայք զգեստն՝ Վերին Աւսարիոյ մէջ եղածէն շատ
զանազանութիւն չունի. ամենէն աւելի զար-
դասեղներն՝ իրենց խալուստայ շրջագոգեստին
և բաշխոնակին եղբրէն շերտակ կամ կանաչ ժա-
պաւնէ կը կարեն, բաճկոնած արծթի կոճակնե-
րով կուրծքէն կրկնէին, իսկ գլուխին խալուս-
տիկ վարձամակ մի կը կապեն, այնոր վայէն ալ
մախրակով ծաղիկէ փոքրիկ գլխարկ՝ զոր ժա-
պաւնով ծնոտին տակէն կը կապեն:

Սէնթ-Բուլթէնէն շինեղն ետե՛ մեր ուղևորք
սիրպուցեան դէպ ՚ի Դանուբ ելնէլ որպէս զի
Թարի ճամբան բռնեն, որովհետև իրենց բռնած
ճամբայն քանի մի որ առաջ եկած անձններով
ըտր կրկնած ու անհանալեղի եղած էր: Թարի
մէջ, որ Վեննայէն քաանուէրս ասպարեղ է՝ Դա-
նուբի արևկողմեան եղբրէն, օտանելու բան մի
չկայ՝ բաց յեկեղեցւոյն՝ որ ժամանակաւ Հռով-
մայեցոց կառուած մի էր: Վերջապէս մեր հրեք
այսդուստրքն Վեննա մօտին կէտ որ ժամանակէ
Ալյա քաղաքս՝ զոր Գիբրմանացիներն Վիէն կա-

նուանեն՝ բարձրացած է գաղտնալլել մի ծայրն
որոյ մէջ գեղեցիկ բլուրներ ալ կան և Դանուբ
գետն արեւելեան կողմէն կանցնի: Եղբրազարդ
ուղիներով քաղաքը կը մոցուի. բայց մեղք որ
գրեթէ միշտ թանձր մտախառն մի պատահէ և
վրան. բուն քաղաքն բոլորակէն երեսունհարոս
արուարձանք կան, որոյ միոյն մէջ էր մարքեղին
բաժան սառնէ: Բուն քաղաքն փողոցներն եեղ,
մաթթ և ծամածուռ են, ժողովուրդն՝ բարձր և
յոռի կերպով շինուած իրարու վրայ քիչուած
ստնց մէջ կը բնակին, արուարձանաց տներն ընդ-
հանառակն ընդարձակ բաց և զուարճարէ են.
ինչպէս նաև փողոցներն լայն ու շատ սեղ չստ-
պարաններ ունին. այս արուարձաններս որ բուն
քաղաքն բլուրոյն են՝ վեց կամ եօթնհարկե
մեք որ անիկ հեղի ու զատուած են. և քաղաքն
բոլորակէն ալ պարիսպներ, ամրոցներ և ընդար-
ձակ փոռեր կան, և այս պատնէշներս ժողովրդ-
գետն գրտախոց և շրջաքայլելու տեղն է:

Աննա որպէս տառցոր, գերմաներէն ուսեալ
էր՝ բայց իր գիտածն Սաբաբ լեզուին լինելով՝ որ
է ասե՛ շարժաններն զորք և քերթողք չեղուն,
շատ զարմուտաւ երբ Վեննա հասնելով՝ նոցա քա-
ւասակաւ չեղուն գոճուարտ և կը հասնար, մա-
նաւանգ հասարակ ժողովուրդեան բերանն՝ որոյ
հնչեղներն յոյժ խիստ ու ծանծաղ է: Աննա գի-
տեց որ ընդհանրապէս կանայք շատ ներշնչ
էին. մարքեղուհին ալ երբ իւր տղէն ունեցած
հանձնարի պատճառաւ նոցա ընկերութեց մէջ
գտնուելու առիթն ունեցաւ՝ ինչքնիք Փարիզու
մէջ կը կարծէր, որովհետև այն ընկերութեանց
մէջ բոլոր կանայք փրանցէին կը խօսէին: Հոն
հասնելուն երկրորդ օրն Աննա ծնողք յորդորեց
եկեղեցի երթալու և շորհակալ լինելու Աստու-
ծոյ որ զիրենք աջ առաջ ուղևորութեան վերջն
հասցուցա՛ծ էր: Մարքեղուհին յօժարութեամբ
յոսնն էաւ, վրանց գիր որպէս ալ աշխարհիս քաղ-
մանց սուած էր ինչքնիքն, և թուէր թէ իր
թիաներուն յալթիւրույժ վերունեցած, սակայն
՚ի ժանդարմէն ընդգունած կրօնից սկզբունքն իր
սրտին մէջ միշտ պահած էր. և օրպէս ալ աշ-
խարհային նախապաշարմունք սակաւ մի ժամա-
նակ մնացնէ տուած էին զնոսա՝ սակայն առթի
մի կը սպասէին նորէն արթըննալու, և ահա այս
ուրիշ էր ժամանակին բերած գթաբաղութիւն
ներն: — Ուստի մայր և աղջիկ ելին քնացին
մայր եկեղեցին՝ որ սարկիկոսեան ճարտարու-
պետութեան գեղեցիկ յիշատակարան մի է՝ իր
հնուութեամբն և բարձրութեամբն հաշակաւոր,
այնպէս որ իր գագաթն գրեթէ միշտ ամպոց
մէջ ծածկած է: Միկան վրայ հիան Սրբոյն Ստե-
փանոսի արձանին առջև, որոճ նուիրած է եկե-
ղեցին, և ջերմեանցն աղօթեցին սրբոյն՝ որ ի-
րենց շորհակալութեան նուէրն մատուցանէ
երեքսրային աւերութեան, և քարխոսէ իրենց
և իրենց ընտանեաց գլխոյն համար: Այս աղօթ-
քէս ետև մարքեղուհին և զուստորն հանգստու-
թիւն մի զգացին իրենց սիրտն, և կարծես թէ
ներքին ձայն մի կը լսէին որ նոցա ասէր. « Յայս
առեք, ջերմեանց աղօթքէ երկինք կը լսուի, և
փոխադէն սիրտն միտքն արուճի՛ք կը ընու, հօգի
կը զօրանալ և միտքն կը լուսաւորուի: — Ո՛վ մայր
իմ, գուցէ Աննա, մի թէ գու ալ ինձ պէս սիրագ

աւելի հանդարտ և հոգիդ աւելի զօրացած չնո
գանիւր աշխարհիս փորձանաց դէմ. միթէ աներւ
կիւղ չես նայիր մեր վրայ հասնելիք ապագային
վրայ. և վտառհաւթիւնդ չյաւելուր Աստուծոյ
նախախնամութեան և նորա հզօր բազկին վրայ՝
որ մեզ առաջնորդէ պիտի մեր բոլորակն առած
ժայռերուն և խուժերուն մէջէն » :

Կը շարունակուի .

ՏԵ ՄԱՐԷՏԵ

Աշխարհիս բարձրագոյն շինութիւնը . — Մեր
ձաւոր ժամանակներուս մէջ լինացած բլաւ
լով Գոյնիւր մայր եկեղեցին, արժանի կը
համարիր յիշատակելու անոր երկու աշ
տարակները, գլուխ դործոյ գոթական
ճարտարապետութեան, որոնք բարձր են
քան զամեն շինուած հողագնացոյս : Այս
աշտարակներս, որ 'ի սկզբան 140 մեղր
միայն բարձր պիտի ըլլային, այժմ մինչև
160 մեղր ահաւոր բարձրութեան հասան :

Ի Փրկատեբիիս հասարակաց շինուածոց
վրայ գրուելիք Գոյնիւր Ռէննի արձանին
մինչև զլլարակին ծայրը առաջինէն քիչ պա
կաս բարձր պիտի ըլլայ : Բէննի քառակու
սի աշտարակն իր արձանովն հանգերձ 152
մեղր բարձր պիտի ըլլայ :

Աշտարակը Գոյնիւր . . . մեղր	160
Ռուանի մայր եկեղ. կատարն »	150
Աշտարակ Ս. Կիկոզայոս եւ կեղեցւոյ յԱմսուրի . . . »	144 20
Գմբէթ Ս. Պետրոսի 'ի Հուլմ . . . »	145
Չանգակատուն Սգրազպուրի . . . »	142
Բուրգն կէտայի . . . »	157
Աշտարակ Ս. Ստեփանոս մայր եկեղեցւոյ վիեննայ . . . »	135 30
Աշտարակ Ս. Մարտինոսի 'ի Լանտհուտ (Պափերա) . . . »	155
Չանգակատուն Ֆրիսուրի 'ի Պրիսկաւ (Դքս. Պատէնի) . . . »	125
Մնվերսայի մայր եկեղեցւոյն կատարն, առանց խաչին . . . »	125 40
Մայր եկեղեցի Ս. Մարիամայ տի 'ի Ֆրիսկաւ . . . »	119
Մայր եկեղեցի Ս. Պօղոսի 'ի Լանտհուտ . . . »	111 50
Մայր եկեղեցի Միլանո . . . »	109
Աշտարակ մայր եկեղեցւոյ Մակաւորի . . . »	103 60
Չանգակատուն մայր եկեղ. Ս. Մարկոսի 'ի Վիննտի . . . »	93
Աշտարակն Բաթհաուս 'ի Պետին . . . »	89
Չանգակատուն Երրորդու թեան եկեղ. 'ի Նիւ-Եօրթ »	86

Փանթէոն Բարիլու . . . »	81
Աշտարակն Տերամօր եկեղե. ցւոյ 'ի Բարիլ . . . »	68

Ապրակեայ կամուրջ . — ՅԱնգլիա
վերջի տառններս ապակեայ կամուրջ
ներ շինուեցան : Այս կամիջաց հեղի
նակը ապակեայ մեծամեծ հատորներ
շինել կու տայ և յետոյ զանոնք կը պնդա
ցնէ մասնաւոր արուեստով մը : Հաւ
տատութեան կաղմանէ շատ գոհացու
ցիչ են : Արդէն դրամվէյի գծի մը վը
րոյ եղած փորձը ամենայնով եք ու
նեցաւ, թող որ աւելի աժան է քան
ղփայտեղէնն և գերկաթեղէնն : Եւ որ
մեծն է, ամենեւին չլլատուիր 'ի միջա
տաց և 'ի ժանդոյ :

Քալաւիք պրնդացեալ . — Պ. Տէդ.
մար, Ռուսաց արհեստական ընկերու
թեան մէջ ըրած ճառախօսութեան մէ
կուն մէջ, գիւտ մը ծանօթացուց, զբա
րձիւթը պրնդացնել : Այս գիւտիս
վրայ եղած փորձերը ամենագոհացու
ցիչք եղան : Պ. Տէդմարի պրնդացեալ
քարածիւթը թանձրամած բեկորի մը
կը նմանի, իսկ պնդութիւնն սովորա
կան ծծմբի նման, որ կրնայ կտրուիլ
ինչ մեծութեամբ որ կ'ուզուի : Ասիկա
ձեռք բերելու համար, պէտք է բնական
քարածիւթը (նալթը) եւացընել 2 առ
100 օճառով 100 աստիճան ջերմու
թեան մէջ : Այս թանձրամած կոյտը
գարձեալ յրացընելու համար, պէտք է
վրան յաւելուլ լիթուուտ մը և պող
լեղ : Պրնդացեալ վիճակի մէջ օդոյ հետ
հաղորդակցութիւն ունենալով ամե
նեւին չլլատուիր :